

NOTAT

13. juni 2008

J.nr.

JAIC/AKL

Arbejdstids- og vikardirektiv, status og opsamling efter Rådsmødet 9. juni 2008

På Rådsmødet den 9. juni 2008 lykkedes det at samle det nødvendige kvalificerede flertal af medlemslande bag vedtagelsen af en samlet "pakke", hvori bestanddelene dels er et direktiv vedrørende vikarers ansættelsesvilkår og dels et ændringsdirektiv til arbejdstidsdirektivet. I det følgende redegøres for baggrunden for vedtagelsen, de danske synspunkter og interesser, indholdet af den vedtagne "pakke" og for det videre forløb. Afslutningsvis vil de nødvendige lovgivningsmæssige konsekvenser af vedtagelsen ganske kort blive beskrevet, idet det understreges, at der alene er tale om en foreløbig vurdering heraf, og at behandlingen i Europa-Parlamentet af den vedtagne "pakke" fortsat udestår.

Baggrund

I år 2000 fremsatte EF-kommissionen et forslag til regulering af vikararbejde. Det danske formandskab var det første til at behandle forslaget, og det viste sig hurtigt, at der ikke var et kvalificeret flertal for forslaget. En gruppe lande ønskede ikke at indføre ligebehandling af vikarer fra dag ét, og arbejdede for at få indført forskellige undtagelser, bl.a. en generel venteperiode/karensperiode. Danmark arbejdede for at få indført, at der kunne ske undtagelser, hvis dette fulgte af kollektive overenskomster.

Behandlingen af vikardirektivet har i lange perioder ligget stille i Rådet.

Ligeledes i år 2000 traf EF-Domstolen afgørelse i den såkaldte SIMAP-sag (C-303/98) og fastslog, at den inaktive del rådighedsvagter på arbejdspladsen skal medregnes i arbejdstiden, og i år 2003 bekræftede domstolen i den såkaldte Jaeger-sag (C-151/02) dette og fastslog tillige, at kompenserende hviletid skulle afvikles i umiddelbar forlængelse af den arbejdsperiode, der udløser kompenserende hviletid. Efterlevelse af disse afgørelser ville skabe betydelige problemer i en række medlemsstater på ikke mindst sundhedsområdet, og derfor fremkom Kommissionen med et forslag om at ændre arbejdstidsdirektivet, der ville løse en række medlemslandes (herunder Danmarks) problemer med SIMAP- og Jaegerdommene. Dette forslag blev koblet sammen med, at den såkaldte opt out-bestemmelse (indeholdende en adgang til at fravige loftet over den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid på 48 timer) samtidig i henhold til direktivet skulle tages op til revision.

Ændringerne af arbejdstidsdirektivet blev herefter forhandlet under adskillige formandskaber uden resultat. Vanskelighederne med at nå til enighed om et ændringsdirektiv skyldtes først og fremmest uenighed om adgangen til opt out, idet en række lande krævede denne mulighed afskaffet eller udfaset, mens en anden gruppe lande ville bevare adgangen til at fravige loftet over den ugentlige arbejdstid, og der kunne således heller ikke vedtages ændringer af direktivet, der gjorde op med

domstolens afgørelse i SIMAP- og Jaeger-sagerne i relation til rådighedsvagter og afvikling af kompenserende hviletid.

Under det portugisiske formandskab blev forhandlingerne om at ændre arbejdstidsdirektivet kædet sammen med vedtagelsen af et vikardirektiv ud fra en overvejelse om, at de medlemsstater, der var imod fortsat adgang til opt out, ville affinde sig hermed, hvis der kunne vedtages et vikardirektiv. Det lykkedes dog ikke at nå til enighed om vedtagelse af en sådan ”pakke” i efteråret 2007, men i foråret 2008 indgik man i UK et nationalt kompromis om vikarers arbejdsvilkår, hvilket var med til at muliggøre vedtagelsen af de to direktivforslag den 9. juni 2008.

Den danske position

Vedr. arbejdstidsdirektivet

Under hele forhandlingsforløbet har det fra dansk side været af afgørende betydning, at der blev fundet en løsning på de problemer, som domstolens afgørelser vedrørende rådighedsvagter og afvikling af kompenserende hviletid har skabt. På den måde kunne det sikres, at de gældende danske overenskomster i blandt andet sundhedssektoren kunne opretholdes.

Undervejs i forhandlingsforløbet blev spørgsmålet om, hvorvidt direktivets bestemmelser skulle anskues som gældende for det enkelte ansættelsesforhold eller pr. lønmodtager, bragt op. I en dansk optik var det i denne henseende af afgørende betydning, at adgangen til at anvende direktivets bestemmelser som gældende pr. kontrakt kunne opretholdes. Derimod var der ikke afgørende danske interesser på spil i relation til spørgsmålet om opt out.

Vedr. vikardirektivet

Danmark fandt i udgangspunktet ikke behov for regulering af vikararbejde på EU-niveau. Dog har man fra starten arbejdet konstruktivt for at sikre, at direktivet ikke ville få indflydelse på kollektive overenskomster. Da man fik Europa-parlamentet med på dette forslag, har man på et tidligt tidspunkt sikret sig en sådan undtagelse i direktivet.

Oprindeligt gik man også herudover ind for en generel venteperiode i direktivet. Da det under forhandlingerne i efteråret 2007 lykkedes at få indsat en særlig artikel, der gør det muligt at implementere direktivet via kollektive overenskomster, blev det dog i Europaudvalget aftalt at arbejde for en så kort venteperiode som muligt som led i en samlet løsning, der også omfatter en løsning vedrørende arbejdstidsdirektivet.

Fra dansk side har man samtidig gennem kontakter med formandskabet, kommissionen og andre medlemslande forsøgt at fremme en samlet løsning bl.a. ved at foreslå mulighed for en fleksibel implementering af vikardirektivet målrettet lande, der ikke som Danmark kan implementere direktivet via kollektive overenskomster.

Udkommet af Rådsmødet den 9. juni 2008

På baggrund af reviderede direktivforslag fra det slovenske formandskab lykkedes det efter langvarige forhandlinger at skabe tilstrækkelig opbakning blandt medlemsstaterne til vedtagelsen af en samlet ”pakke” på Rådsmødet den 9. juni 2008 i Luxembourg. En gruppe lande kunne dog ikke støtte den samlede løsning, idet man fandt, at adgangen til at anvende opt out fortsat var for vid.

For så vidt angår elementerne af særlig dansk interesse i de to direktivforslag bemærkes, at gældende danske overenskomster vedrørende rådighedstid og afvikling af kompenserende hviletid på baggrund af ændringerne af arbejdstidsdirektivet vil kunne opretholdes, og at der sker ændring i relation til spørgsmålet om fortolkning pr. lønmodtager eller pr. kontrakt.

Det bør dog nævnes, at det reviderede forslag til ændring af arbejdstidsdirektivet fra det slovenske formandskab indeholdt en ny og mere forpligtende affattelse af en bestemmelse om sammenhæng mellem arbejds- og familieliv. Fra dansk side blev der på Rådsmødet arbejdet for at undgå en tekst, der nødvendiggør lovgivning om dette spørgsmål, der efter regeringens opfattelse bedst varetages af arbejdsmarkedets parter, men dette lykkedes ikke fuldt ud. Det vurderes dog, at den tekst, der nu fremgår af den i ændringsdirektivforslaget angivne artikel 2b om dette emne, ikke ændrer på den retstilstand, der er gældende på det danske arbejdsmarked i dag.

I vikardirektivet fastholdt man undtagelsen vedr. kollektive overenskomster. Den tidligere bestemmelse om en venteperiode udgik til fordel for en bestemmelse om, at der kan ske fravigelse fra direktivets princip om ligebehandling fra dag ét, hvis det følger en aftale mellem arbejdsmarkedets parter på nationalt niveau.

Som noget nyt blev der ligeledes indsat en bestemmelse om, at medlemsstaterne skal undgå misbrug i forbindelse med brug af undtagelsesmulighederne. Det er vurderingen, at den sædvanlige diskussion med arbejdsmarkedets parter i implementeringsudvalget som opfølgning på et vedtaget direktiv i sig selv vil være tilstrækkelig til at leve op til denne forpligtelse.

Det videre forløb

De to direktivforslag, der blev opnået enighed om på Rådsmødet den 9. juni, skal i første omgang underkastes en juridisk-lingvistisk gennemgang, og derefter vil fælles holdninger blive endeligt vedtaget af Rådet. Herefter tager Europa-Parlamentet stilling til de to forslag. Hvis parlamentet har ændringsforslag, skal Rådet behandle direktivforslagene igen. Hvis Rådet ikke godtager alle parlamentets ændringsforslag, iværksættes forligsproceduren.